

S. K.

Z historii techniki hutniczej Europy Środkowej

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/3, 458-459

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„TECHNICKÝ MAGAZIN” O HISTORII TECHNIKI

W prowadzonym przez czechosłowacki miesięcznik „Technický Magazin” dziele *Z historii techniki* spotyka się niejednokrotnie ciekawe materiały.

Tak np. w nrach 1-2/1962 zamieszczono artykuł N. Steinerowej i dra Z. Jenicka o życiu i pracy wielkiego chemika Williama Ramsaya, laureata nagrody Nobla, odkrywcy gazów szlachetnych. Zwrócono tu szczególną uwagę na znaczenie badań Ramsaya i kontakty, jakie utrzymywał on z innymi uczonymi w różnych krajach. Spotkać tu można wiele znanych nazwisk, a m. in. i nazwisko Karola Olszewskiego.

W nrze 3/1962 artykuł P. Horskiej-Vrbovej omawia początki przemysłu budowy maszyn w Czechach w latach 1823—1872. Wiele nazwisk, dat i liczb stanowi tu obszerny materiał historyczny.

To samo czasopismo w nrze 5/1962 zamieszcza interesujący artykuł omawiający rozwój konstrukcji wielkich pieców w Czechach. Treść artykułu zilustrowano dawnymi sztychami i zdjęciami zachowanych urządzeń.

W nrze 9/1962 artykuł dra Alberta Putka omawia konstrukcje prymitywnych łodzi do żeglugi śródlądowej i morskiej stosowanych dawniej i niekiedy jeszcze w dniu dzisiejszym przez mieszkańców wysp Pacyfiku. Podano również znane szlaki morskie, po których poruszały się tego rodzaju łodzie. Całość artykułu zilustrowano licznymi rysunkami i zdjęciami.

Zb. M.

Z HISTORII TECHNIKI HUTNICZEJ EUROPY ŚRODKOWEJ

Nr 3/1962 wydawanego od 1960 r. w Nancy kwartalnika poświęconego historii hutnictwa „Revue d'Histoire de la Siderurgie”, jest poświęcony, jak zaznaczono w słowie wstępnym, historii starożytnej i średniowiecznej metalurgii żelaza w 3 krajach Europy Środkowej: w Polsce, Czechosłowacji i na Węgrzech. Obszerne artykuły M. Radwana i K. Bielenina, R. Plejnera, Z. Hegedüsa są poświęcone omówieniu niektórych zagadnień hutnictwa żelaza tych krajów w różnych epokach. Zapoznają one czytelników z wynikami prowadzonych na tych terenach prac archeologicznych oraz z pracami doświadczalno-badawczymi, mającymi na celu analizę procesu hutniczego, odtworzenie dawnej technologii itp.

Pierwszy artykuł napisany przez M. Radwana i K. Bielenina (*La siderurgie en Pologne centrale au premier millénaire de notre ère*), omawia wyczerpująco nadzwyczaj ciekawy problem jakim jest hutnictwo żelaza, występujące masowo na terenie Gór Świętokrzyskich w tzw. okresie rzymskim. Artykuł zawiera informacje na temat zasięgu terytorialnego i rozmieszczenia stanowisk hutniczych, piecyków hutniczych oraz układu piecowisk. Zawiera on też dane odnoszące się do składu chemicznego zachowanych i odnalezionych na tych terenach przedmiotów metalowych oraz złomków metali, tzw. grapi. Podane jest też wyjaśnienie przebiegu wytopu (reakcje chemiczne, rozkład temperatur itp.).

W części końcowej, poświęconej zagadnieniom ekonomiczno-socjalnym, autorzy zajmują się m. in. cyklem produkcyjnym, czasochłonnością procesu, ilością materiałów wsadowych koniecznych przy wytopie, orientacyjną ogólną liczbą stanowisk, przybliżoną ilością wytopionego żelaza itp. Rozważają również, kim byli ówczesni hutnicy oraz jak daleko sięgał obszar eksportu wyrobów i półfabrykatów hutnictwa świętokrzyskiego, podając hipotezy na te tematy prof. Jamki i dra Pia-

skowskiego¹. Uzupełnieniem artykułu jest bogaty materiał ikonograficzny w postaci zdjęć fotograficznych, tabel i map.

R. Pleiner zajmuje się w swym artykule (*La siderurgie dans les pays tchèques au moyen age*) hutnictwem żelaza występującym na terenie Czech począwszy od epoki tzw. słowackiej z rodzajami pieca i jego przemianami (zmiana kształtów i gabarytów), z układami piecowisk, warunkami geologicznymi, wreszcie przeprowadza ciekawe porównanie czeskich pieców hutniczych z występującymi równoległe w innych krajach europejskich.

W artykule Z. Hegedüsa (*Loupes de fer dans les musées hongrois*), poświęcony kłocom-wilkom żelaznym znajdującym się w muzeach węgierskich, znajdujemy dane dotyczące metody bezpośredniego otrzymywania żelaza, postępu technicznego w dawnym hutnictwie węgierskim pozwalającego na uzyskiwanie coraz to wyższych wydajności, a wreszcie wyjaśnienia w kwestii ilościowego i jakościowego składu badanego produktu (analizy wilków z Szalacska, Hévés, Pilisszentkereszt i innych).

Każdy z artykułów posiada obszerny wykaz literatury przedmiotu.

Oprócz tych prac w numerze znajduje się rozprawa omawiająca badania fizyczno-chemiczne i metalurgiczne szpady z Luristanu z VII w. p.n.e.

S. K.

DOŚWIADCZALNE WYTOPY ŻELAZA

W nrze 1/1963 dwumiesięcznika Czechosłowackiej Akademii Nauk „Archeologické Rozhledy” ukazał się artykuł M. Radwana (Kraków) i R. Pleinera (Praga) *Polnisch-tschechoslowakische Schmelzversuche in den Rennöfen der römerzeitlichen Bauarten*. Jest to niemiecki tekst artykułu tych autorów *Polsko-czechosłowackie doświadczenia wytopu żelaza w dymarkach z okresu rzymskiego* ogłoszonego w nrze 3/1962 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”. W czasopiśmie czeskim artykuł został przez dra Pleinera uzupełniony krótkim sprawozdaniem z próbnych wytopów przeprowadzonych w 1961 r. w Nowogrodzie Wielkim przez znanego radzieckiego uczonego, prof. B. A. Kołczina z Instytutu Archeologicznego AN ZSRR. Prof. Kołczin przeprowadził wówczas łącznie 10 wytopów (w jednym z nich uczestniczył dr Pleiner).

E. O.

POCZĄTKI BADAŃ NAD GÓRNICTWEM I HUTNICTWEM W STANACH ZJEDNOCZONYCH

Amerykański miesięcznik „Journal of Metals” w nrze 1/1963 zamieszcza artykuł R. Morralla omawiający początki badań naukowych i szkolnictwa wyższego w zakresie górnictwa i hutnictwa w Stanach Zjednoczonych. Autor rozpoczyna od prac uczonych hiszpańskich z XVI w., zajmujących się hutnictwem i górnictwem na terenach Ameryki Środkowej i południowych rejonów Ameryki Północnej, oraz

¹ Wszystkie te zagadnienia były niejednokrotnie omawiane na łamach „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”. Por. np. w niniejszym numerze sprawozdanie z konferencji Zespołu Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej, a w nrze 1/1963 wypowiedź K. Bielenina i M. Radwana *Jeszcze o pomysłach badawczych dra J. Piaskowskiego*.